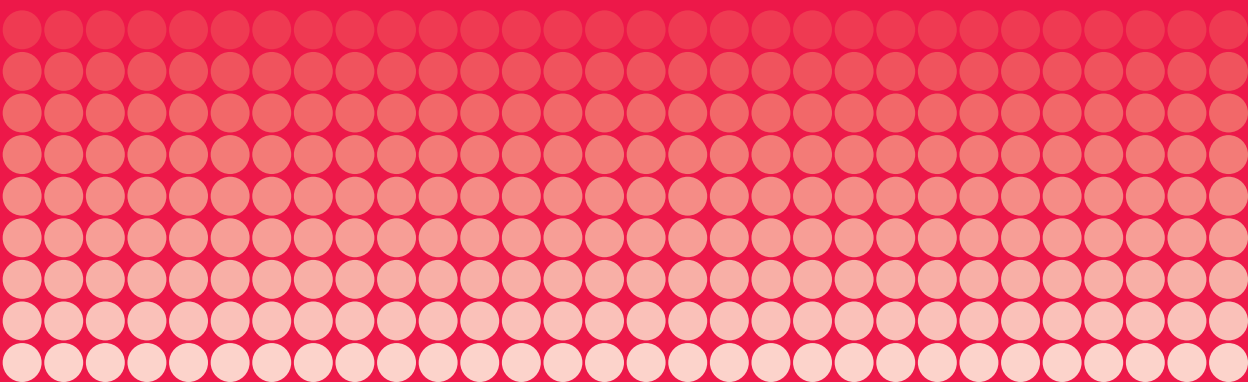


# SIPRI YEARBOOK 2015

Armaments,  
Disarmament and  
International  
Security

**Sammanfattning**



## **STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE**

SIPRI är ett oberoende internationellt institut med uppgift att forska om konflikter, försvarsmateriel, rustningskontroll och nedrustning. SIPRI grundades 1966 och tillhandahåller information, analyser och rekommendationer baserade på öppna källor till beslutsfattare, forskare, media och den intresserade allmänheten.

### **SIPRI YEARBOOK**

I *SIPRI Yearbook 2015* presenteras både ursprunglig information inom områden som världens militärutgifter, internationell vapenhandel, vapenproduktion, kärnvapenarsenaler, väpnade konflikter och multilaterala fredsoperationer, och aktuella analyser av viktiga aspekter gällande vapenkontroll, fred och internationell säkerhet. SIPRI:s årsbok, som publicerades för första gången 1969, är dels skriven av forskare från SIPRI och dels av inbjudna, utomstående experter.

I detta häfte ges en sammanfattning av innehållet i SIPRI Yearbook 2015 samt exempel på den information och analyser som presenteras däri.

### **INNEHÅLL**

|  |    |
|--|----|
| 1. Inledning   | 1  |
| <b>Del 1. Säkerhet och konflikter 2014</b>                                 |    |
| 2. Väpnade konflikter i Syrien och Irak                                    | 2  |
| 3. Konflikten i Ukraina och dess följder                                   | 4  |
| 4. Väpnad konflikt   | 6  |
| 5. Fredsoperationer och konflikthantering                                  | 8  |
| 6. Säkerhet i Europa   | 10 |
| 7. Säkerhet i Ostasien   | 11 |
| 8. Säkerhet och utveckling   | 13 |
| <b>Del II. Militärutgifter och försvarsmateriel 2014</b>                   |    |
| 9. Militärutgifter   | 14 |
| 10. Internationell vapenhandel och vapenproduktion                         | 16 |
| 11. Världens kärnvapenarsenaler  | 18 |
| <b>Del III. Icke-spridning, rustningskontroll och nedrustning 2014</b>     |    |
| 12. Kärnvapenbegränsning och icke-spridning                                | 20 |
| 13. Reducering av säkerhetsrisker gällande kemiska och biologiska material | 22 |
| 14. Begränsning av konventionella vapen och militärt förtroendeskapande    | 23 |
| 15. Material med dubbla användningsområden och vapenhandelskontroll        | 24 |
| Bilagor  | 26 |

Översättning av sammanfattning till svenska: Global Text AB



# 1. INLEDNING

IAN ANTHONY

En röd tråd under 2014 var en underliggande oro gällande staternas förmåga att hantera den ökande mängden ofta sammanlänkade problem.

Med statskollapserna i Irak, Libyen och Syrien verkar externa aktörer nu vara mer motvilligt inställda till att ta ansvar för andra staters inrikes säkerhet eller osäkra gällande vilka typer av ingripanden som kan göra en faktisk skillnad. I framtiden kan en viktig del för att förstå var framtida hot föreligger vara att identifiera bräckliga stater och rusta för rätt typ av ingripanden. Att identifiera vad det är som gör att stater har god återhämtningsförmåga kan väsentligen bidra till att minska risken för att stater upplöses.

I Europa – där säkerheten havererade i stor omfattning, både regionalt och inom många stater under 2014 – omvärderar man även på vilket sätt staten ska stå för säkerheten. Trots det stora antalet konventioner, politiska överenskommelser, olika typer av institutioner och andra säkerhetsinstrument som upprättats, gick den politiska krisen i Ukraina till att bli en stor konflikt inom loppet av några få månader. Oavsett om Europa går tillbaka till ett säkerhetskoncept som baseras på traditionell maktpolitik har säkerheten blivit en befogad och utbredd fråga.

Ett annat ämne som var föremål för reflektion under 2014 var i vilken utsträckning multilateralism som strategi inom säkerhetsstyrning är på nedgång. FN:s säkerhetsråd var mer aktivt än någonsin gällande vissa åtgärder, vilket skulle kunna ses som ett tecken på anpassning och ett steg mot att bli ett mer

öppet system. Däremot var bilden blandad gällande förmågan att snabbt och effektivt svara på hot mot internationell fred och säkerhet. Dess påverkan på konflikterna i Israel-Palestina, Syrien och Ukraina var marginell, dock är bilden mer positiv gällande de gemensamma insatserna för att bekämpa utbrottet av Ebolaviruset i Västafrika och rekryteringen av utländska terroristkrigare.

I *SIPRI Yearbook 2015* bekräftas många av de preliminära slutsatserna som presenterats i 2014 års upplaga – att den positiva utvecklingen mot mindre våld och mer effektiv konfliktthantering, som man har sett de senaste årtiondena, har vänt. ●



## 2. VÄPNADE KONFLIKTER I SYRIEN OCH IRAK

Under 2014 intensifierades de väpnade konflikterna i Syrien och Irak och innefattade framgångar för jihadisterna och i synnerhet uppkomsten av Islamiska staten (IS). Flera faktorer orsakade den här krisen: årtal av våldsam konflikt som blivit alltmer sekteristisk, en samtidig förlust av statens legitimitet och omfattande social och institutionell kollaps i båda länderna. Däremot är IS den enda, om än viktiga, aktören i den större krigszonen i Syrien och Irak där den sociala krisen och sekteristiska polariseringen utspelar sig. Det är en kris som även kännetecknas av en mängd olika överlappande och ofta oklara lojaliteter som backas upp av regionala och internationella aktörer och tillhörande stödstrukturer.

### Syrien

I Syrien blev misslyckandet under FN:s fredskonferens i Genève 2014 om Syrien (Genève II) i januari och februari 2014 en bekräftelse på att konflikten inte gick att lösa med hjälp av förhandlingar. En ny FN-medlare, Staffan de Mistura, utsågs och började planera för en lokal vapenvila i Aleppo men även denna fredsprocess med ett ”nerifrån-och-upp”-förfarande misslyckades i slutet av året. Istället accelererade den pågående ”enklaivering” av territorier mellan rebeller, regimen och Kurdistans arbetarparti (PKK). Syriens presidentval i juni 2014 var varken fritt eller rättvist men president Bashar al-Assad kunde omvandla det till en styrkeuppvisning och visade på sin fortsatta förmåga att mobilisera miljontals syrier.

Stödet från USA, Saudiarabien och andra stater för att backa upp rebellerna har alltmer gått från att försöka störta Assad till att försöka hålla jihadisterna borta från rebellstyrkorna då de inte bevarar deras intressen, dock med begränsad framgång. De långsiktiga utsikterna för Assad ser fortsatt svåra ut, och trots hans växande militära övertag lyckades han inte återupprätta sin dominans i Syrien under 2014. Regimens strukturella och ekonomiska bas fortsätter att vittra sönder och Assad fortsätter att vara alltmer beroende av internationella allierade.

Konflikten har haft ännu mer katastrofala följder för Syriens folk. I januari 2015 har konflikten krävt mer än 206 000 människors liv, ytterligare 840 000 sårade och över 85 000 människor har rapporterats saknade. Nästan 4 miljoner syrier av en befolkning på sammanlagt 22 miljoner har flytt från landet för att söka skydd i angränsande länder och ytterligare 7,6 miljoner har förflyttat sig inom Syrien. Med dessa befolkningsflyttningar följer en växande humanitär kris som har förödande konsekvenser för landet och regionen. Den utbredda ekonomiska ödeläggelsen och kollapsen av tillhandahållandet av tjänster i Syrien gör att framtiden ser dystert ut för miljontals människor som har förlorat familjemedlemmar, sina hem och sin försörjning.

### Irak

I Irak har inbördeskriget fortsatt i samma riktning som varit tydlig sedan 2011, inklusive sekteristisk polarisering och den centrala regeringens krympande makt. Nouri al-Malikis shia-dominerade regering har i princip blivit till en ”stat i förfall” i de sunniarabiska områdena, vilket gör dem



sårbara mot IS som tog över flera städer från och med juni 2014. Maliki ersattes till slut av Haider al-Abadi men den nya regeringen skiljer sig inte nämnvärt från Maliki – den irakiska armén i synnerhet förblir mycket beroende av den Iran-stödda shiamilisen – och kommer att ha svårt att återta kontakten med sunniarabiska områden.

I januari 2014 befäste IS sin position i östra Syrien med Raqqa som sin ”huvudstad” och från och med juni 2014 intog de områden i norra Irak, inklusive Mosul och Tikrit. Detta fick en ”snöbollseffekt” gällande rekryteringen av soldater och tillströmningen av beslagtagna vapen och resurser i både Irak och Syrien. I juni utropade rörelsen ett ”kalifat” och ändrade sitt namn från Islamiska staten i Irak och Syrien (ISIS) – även kallat Islamiska staten i Irak och Levanten (ISIL) – till IS. Trots att IS i allt större omfattning överskuggat sin föregångare al-Qaida har de inte lyckats röra sig bortom det sunniarabiska territoriet och förblir strukturellt oförmögna att ens styra dessa områden.

IS utkämpade även en utdragen strid med PKK-anslutna kurdiska styrkor om staden Kobane i norra Syrien. Turkiet har inte aktivt motsatt sig IS militärt och begränsade tillgången på stöd och stridande till de kurdiska förbanden. Kurdisk politik var i själva verket ännu ett viktigt inslag i dessa två konflikter. Institutionell rivalitet mellan Kurdistans demokratiska parti (KDP) och Kurdiska patriotiska unionen (PUK) i Kurdistans regionala regering (KRG) i Irak, var förenat med komplexa regionala motsättningar: KDP allierade sig med Turkiet och USA, och PUK allierades sig med Iran och PKK. PKK:s ökade inflytande i Irak efter

händelserna 2014 kan komma att få långsiktig betydelse.

### **Vapenhandel och användning av våld mot Islamiska staten**

Det USA-ledda luftangreppet som inleddes i Irak i augusti 2014 och i Syrien i september 2014 – i kombination med USA:s och andra staters insatser för att stärka den irakiska militären genom delning av underrättelser och vapentillförsel – bidrog till att dra ner och sedan bromsa in IS territoriella framfart. Med tanke på den politiska och sekteristiska upplösningen i Irak och Syrien, riskerar dock vapentillförseln att trappa upp våldet mellan de många militanta grupper i dessa två länder eller till och med i områden utanför. Dessutom innebar detta ett politiskt risktagande för USA, i synnerhet gällande några av dess traditionella allierade med tanke på den amerikanska militärens faktiska samarbete med Iran, PKK och – i viss utsträckning – Assad. De militära framgångarna för koalitionen mot IS i slutet av 2014 kan fortfarande visa sig vara tillfälliga och hur dessa två konflikter hotar den långsiktiga internationella freden och säkerheten är fortfarande svårt och komplicerat att förutspå. ●



### 3. KONFLIKTEN I UKRAINA OCH DESS FÖLJDER

Europa har investerat åtskilligt under flera årtionden för att upprätta regelverk, rutiner och institutioner för konfliktförebyggande och krishantering. Den snabba, negativa utvecklingen från politisk kris till väpnad konflikt i Ukraina 2014 var ett tecken på att dessa åtgärder inte är tillräckliga. Införlivandet av Krim i Ryssland utan medgivande från Ukrainas regering utgjorde en stor utmaning för den europeiska säkerhetsordningen.

I slutet av 2014 visade försiktiga uppskattningar att minst 4 364 människor hade mist livet i konflikten och att omkring 500 000 människor var på flykt inom Ukraina. I början av 2015 fanns det

fortfarande inga utsikter för en bestående lösning på konflikten.

#### Tillämpningen av europeiska förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder

Diplomatiska insatser underlättade direktkontakt mellan viktiga parter, inklusive samtal mellan Ryssland och Ukraina, och mellan Ukrainas regering och representanter för väpnade grupper verksamma i landets östra delar. Fokus för de diplomatiska insatserna var att få till en vapenvila och skapa förutsättningar för en mer hållbar lösning på konflikten.

Förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder (Confidence- and Security-Building Measures, CSBM) spelade en viktig roll i att förbättra mängden information och informationens kvalitet

#### KARTA ÖVER UKRAINA OCH ANGRÄNSANDE LÄNDER



om händelserna som utspelar sig på plats. Dock lyckades inte de förtroende- och säkerhetsskapande åtgärderna att minska spänningarna i Ukrainas östra delar i någon större utsträckning, vilket väcker frågor om hur användbara åtgärderna är i krissituationer och konflikter.

Reaktioner på konflikten utanför Ukraina innefattade den samordnade användningen av sanktioner av G7-länderna och EU, med stöd från länder som Australien och Schweiz.

Europeiska säkerhetsinstitutioner — EU och North Atlantic Treaty Organization (NATO) — kom överens om åtgärder för att se till att Ukraina kunde förbättra sin säkerhet. Dock lyckades de gemensamma hjälppaketerna 2014 inte att tillhandahålla direkthjälp till Ukrainas väpnade styrkor i sina försök att återta kontrollen över landets östra delar. Enskilda stater tillhandahöll dock sådan hjälp i nationell omfattning och interna diskussioner om hur framtida stöd ska se ut fortsatte i slutet av året.

### **Militärutgifter i Europa i samband med uppkomsten av konflikten i Ukraina**

Konflikten i Ukraina kan fungera som katalysator för utökade militärutgifter i Europa. Ryssland har utökat sina militärutgifter i reella termer under flera år och planerar att fortsätta med detta. Konflikten påverkar redan påtagligt i Ukraina som väsentligen utökar sina militärutgifter. Flera länder i Central- och Nordeuropa som angränsar till Ryssland har också meddelat att de utökar sina militärutgifter som ett direkt svar på krisen. Dock finns det färre tecken på en sådan reaktion i de flesta länder i Västeuropa. Trots att de initiala militärbudgeterna för NATO:s

medlemsländer redan var fastställda innan de respektive stats- och regeringscheferna träffades på Natomötet 2014 i Newport i Wales, kan de utlovade försvarsinvesteringarna som gjordes på mötet innebära ökningarna från och med 2016.

### **Påverkan av krisen i Ukraina på vapenhandeln**

Krisen i Ukraina påverkade handelsrelationerna på olika sätt under 2014. Först och främst pågick det ett storskaligt, konventionellt krig mellan parterna — Ukrainas regering och separatister i östra Ukraina — i den väpnade konflikten med stora mängder vapen, inklusive tunga vapen. Merparten av dessa vapen som användes av båda sidor ingick i Ukrainas vapenlager före krisen utlöstes.

Ukraina bad länder i västvärlden om att tillhandahålla vapen. Dock var europeiska regeringar skeptiska till att tillhandahålla vapen, i likhet med USA:s regering trots att kongressen utövade stora påtryckningar för att hjälpa Ukraina. Ryssland å andra sidan försåg rebellstyrkorna med vapen.

Krisen påverkade även vapenhandelsrelationerna mellan Ryssland och Ukraina, vilka efter viss tvekan från Ukrainas sida bröts i slutet av 2014 — något som innebar allvarliga problem för Ryssland som är beroende av Ukraina gällande en del viktiga vapenkomponenter. Rysslands handelsrelationer som var under utveckling med västerländska stater avbröts också. Båda dessa brutna relationer kommer sannolikt att påverka Rysslands redan ansträngda ekonomi och planerna för att modernisera militären. ●



## 4. VÄPNAD KONFLIKT

Preliminära resultat som rapporterades i början av 2015 visar att det fördes fler krig under 2014 än under något annat år sedan 2000. I efterhand verkar det som att 2014 utmärker sig som ett särskilt våldsamt år. Dock fanns det få, om alls några, indikationer under 2013 på en del av de våldsamer som utspelade sig under 2014, i synnerhet på Rysslands annektering av Krim och stödet för den våldsamma separatiströrelsen i östra Ukraina. Detsamma gäller i mindre omfattning för Boko Harams våldsamer i Nigeria, Islamiska staten (IS) i Irak och Gazakriget 2014.

### Genus, fred och väpnad konflikt

Sambandet mellan genus och fred är ett ämne som har fått stor betydelse för internationell fred och säkerhet eftersom FN:s säkerhetsråds resolution 1325 från 2000 – ett av FN:s mest omtalade beslut – firar 15-årsjubileum 2015. Forskning visar att stater som vidtagit en stor andel åtgärder för jämställdhet löper lägre risk för inbördeskrig, krig med andra stater eller utbredda kränkningar av mänskliga rättigheter jämfört med stater som inte vidtagit några åtgärder. Erfarenheterna från kriget under 2014 som nämnts ovan verkar faktiskt sammanfalla med de områden där relationen mellan könen har förvärrats avsevärt, i synnerhet i delar av Afrika och Mellanöstern. Dessutom är det förvärrade förtrycket av kvinnor särskilt illavarslande på grund av sambandet mellan jämställdhet och fred. Därför är det troligt att politik som innebär social exkludering främst riktad mot kvinnor skapar spänningar i samhället och förebådar krig inom och mellan stater.

Detta fungerar som tidiga varningstecken för det internationella samfundet.

### Fred och krig i Afrika

I motsats till vad många tror finns det delar av Afrika som har stått utanför storskaliga våldsamer och krig. Dessa ”fredszoner” innefattar 10 länder som har varit helt befriade från sådana våldsamer. Det finns även viktiga variationer över tid – till exempel pågick det inga krig alls i Afrika under 2005.

Historiskt arv spelar en roll i mönster för väpnad konflikt. Merparten afrikanska länder blev fria från kolonialt styre utan väpnad konflikt. I de länder där det förekom våld i samband med självständigheten fanns en mycket högre risk att drabbas av konflikter som självständiga stater. Dessa konflikter blev vidare sammanflätade med kalla krigets dynamik.

Under perioden efter kalla kriget har de största kriget utspelat sig på Afrikas horn, inklusive Sudan. Under större delen av denna period blev fredsavtal och FN:s fredsbevarande operationer allt viktigare för att få slut på väpnade konflikter. Trots detta har inga krig sedan 2009 avslutats med hjälp av fredsbyggare, vilket är en synnerligen oroande utveckling.

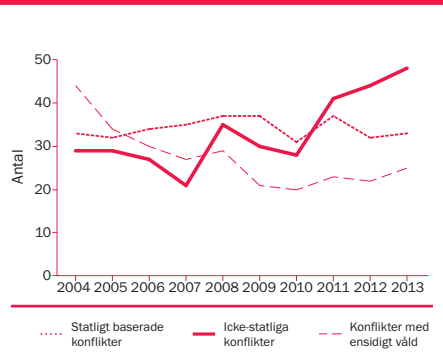
### Mönster för det organiserade våldet, 2004–13

Uppsala Conflict Data Program (UCDP) kartlägger det organiserade våldet i världen enligt tre typer av våldsamma handlingar: statligt baserade väpnade konflikter, icke-statliga konflikter och ensidigt våld. Var och en av de tre konflikttyperna har sin egen dynamik och det finns ingen korrelation mellan en trend i en av typerna med en trend i en annan (t.ex. en nedgång i en typ åtföljs inte av en liknande nedgång i





## ANTAL VÄPNADE KONFLIKTER, 2004–13



de övriga). Av de tre kategorierna orsakar de statligt baserade väpnade konflikterna störst förstörelse och högst antal dödsfall i strider. Med hänsyn till detta utmärker sig inbördeskriget i Syrien.

Tillgänglig information visar på en synnerligen allvarlig situation i Mellanöstern där antalet dödsfall i statligt baserade konflikter har ökat under de senaste åren under perioden 2004–13. Likaså fanns det tecken på att icke-statliga våldsamma konflikter ökat sedan 2010 i Afrika och Mellanöstern. Det fanns även en ökning av ensidigt våld i dessa regioner under samma period, i synnerhet från icke-statliga aktörer.

Tillsammans med information om flyktingar hade det kunnat gå att förutspå att 2014 skulle bli ett särskilt våldsamt år i Mellanöstern. Å andra sidan finns det inget i informationen om trender som visade på ett nära förestående hot mot Ukraina. Ett register över olika typer av våld skulle kunna signalera en risk för upptrappning men frånvaron av våld innebär inte frånvaron av hot om våld. ●

## GLOBAL PEACE INDEX, 2014

Globalt fredsindex, (Global Peace Index, GPI), framställt av Institute for Economics and Peace, använder 22 indikatorer för att rangordna 162 länder efter deras relativa "fredsstatus".

GPI för 2014 visar att den globala freden långsamt fortsätter att minska. Trots att Europa var den fredligaste delen i världen sträcker sig GPI bara fram till mars 2014. Detta markerar även då relationerna mellan Ryssland och Ukraina började försämrats vilket påverkade hela Europa. Mellanöstern och Nordafrika och Afrika söder om Sahara utmärker sig som de minst fredliga områdena, huvudsakligen på grund av krig. Trots denna allmänna minskning de senaste sju åren är detta inte indikativt för den långsiktiga utvecklingen – världen förblir mer fredlig idag än under alla perioder före år 2000.

| Rang-<br>ordning | Land        | Poäng | Föränd-<br>ring |
|------------------|-------------|-------|-----------------|
| 1                | Island      | 1,189 | +0,027          |
| 2                | Danmark     | 1,193 | -0,001          |
| 3                | Österrike   | 1,200 | -0,049          |
| 4                | Nya Zeeland | 1,236 | 0,000           |
| 5                | Schweiz     | 1,258 | -0,001          |
| 158              | Somalia     | 3,368 | -0,026          |
| 159              | Irak        | 3,377 | +0,132          |
| 160              | Sydsudan    | 3,397 | +0,795          |
| 161              | Afghanistan | 3,416 | -0,025          |
| 162              | Syrien      | 3,650 | +0,244          |



## 5. FREDSDOPERATIONER OCH KONFLIKTHANTERING

En stor del av utvecklingen inom fredsoperationer och konflikthantering under 2013 fortsatte under 2014: antalet fredsoperationer ökade ytterligare medan det totala antalet anställda i dessa fortsatte att minska. Enligt SIPRI:s information utfördes 62 fredsoperationer under 2014, vilket var en ökning med 3 uppdrag jämfört med föregående år. Antalet anställda inom alla fredsoperationer, inklusive International Security Assistance Force (ISAF) i Afghanistan minskade med 20 procent till 162 052. Däremot, undantaget ISAF, ökade antalet anställda med 4 procent till 148 716 vilket var ett nytt rekord. Avslutandet av ISAF var en avgörande händelse under 2014 och påverkade en stor del av årets siffror gällande fredsoperationer.

Till följd av ISAF:s neddragning lades ännu större fokus på fredsoperationerna i Afrika: Afrika är den kontinent med det största antalet sådana uppdrag och fler anställda är baserade här än i alla de övriga regionerna tillsammans. Sju nya fredsoperationer inleddes under 2014 och fyra av dem var i Afrika. De tre nya uppdragen utanför Afrika var alla ett svar på konflikten i Ukraina.

### Icke-traditionella och traditionella utmaningar för fredsoperationer

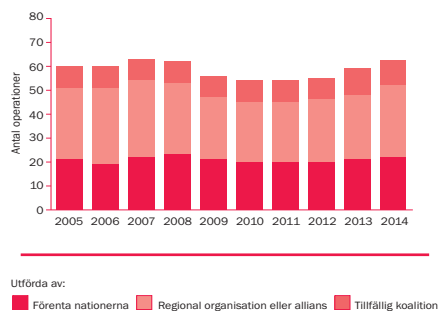
De icke-traditionella utmaningarna som fredsoperationerna stod inför blev allt mer framträdande under året. Afrikanska unionens uppdrag i Somalia (African Union Mission in Somalia, AMISOM) och ISAF fortsatte att möta asymmetriska hot från icke-statliga aktörer medan FN:s observatörsstyrka UNDOF

(UN Disengagement Observer Force) på Golanhöjderna och FN:s stabiliseringsuppdrag i Mali (Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali, MINUSMA) blev måltavla för attacker från jihadistgrupper. Ytterligare en utmaning stod Ebolaepidemin för som särskilt påverkade FN:s uppdrag i Liberia (UN Mission in Liberia, UNMIL). En tredje icke-traditionell utmaning var att flera FN-uppdrag möttes av allmänna protester där en del till och med resulterade i att protester dog i sammandrabbningar med uppdragens anställda.

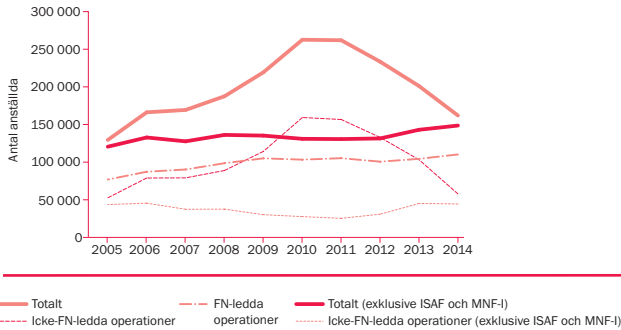
Fredsoperationerna fortsatte även att stå inför mer traditionella utmaningar, bland annat ökade spänningar relaterat till större geopolitiska förändringar och motsättningar. Sådana konflikter uppstod till exempel i Ukraina där Ryssland och västvärlden kämpade om geopolitiskt inflytande. Kina bidrog emellertid stort till FN:s fredsoperationer vilket delvis kan förklaras som ett sätt att skydda kinesiska energiintressen i Afrika.

Fredsoperationerna verkar ha blivit mer omfattande där ett flertal av FN:s fredsbevarande styrkor aktivt har varit

### ANTAL FREDSDOPERATIONER, 2005–14



## ANTAL ANSTÄLLDA I MULTILATERALAFREDSOPERATIONER, 2005–14



inblandade i strider i Afrika. Samtidigt stod FN och dess trupper under en noggrannare granskning. Till exempel hölls en FN-trupp (från Nederländerna) för första gången ansvarig för civila dödsoffer (i Srebrenica, Bosnien och Hercegovina, 1995).

### Fredsoperationer som ett verktyg för konflikthantering

Trots dessa utmaningar och den regelbundna kritiken som riktas mot operationerna och deras effektivitet, fortsätter det internationella samfundet och konflikternas parter att se fredsoperationer som ett användbart verktyg för konflikthantering. Förslag på nya operationer under 2014 innefattade en del av de svåraste konflikterna. Ukrainska parlamentariker och vissa medlemmar i FN:s säkerhetsråd hoppades inleda en FN-ledd fredsoperation i Ukraina medan proryska aktivister ville ha en rysk fredsbevarande styrka. Den palestinska myndighetens president Mahmoud Abbas föreslog en operation där Nato-styrkor ska patrullera i en framtida palestinsk stat och mot slutet av Gazakriget 2014 upprepade EU erbjudandet om att återuppta sitt

gränssupdrag vid Rafah-övergången (EU BAM Rafah). Vidare ville oppositionen i Syrien att en FN-delegation skulle observera en framtida vapenvila medan en del hoppades på att FN skulle skicka en räddningsinsats för att frita skol flickor från Chibok i Nigeria som kidnappats av Boko Haram.

Med bakgrund mot de alltmer krävande uppdragen, de höga förväntningarna och en förändrad geopolitisk miljö meddelade FN:s generalsekreterare att FN:s fredsoperationer ska genomgå en omfattande granskningsprocess. En högnivåpanel för fredsbevarande operationer inrättades för att utvärdera fredsoperationernas aktuella status och framtida behov. Genom att utföra denna viktiga men svåra uppgift kunde panelen noggrant studera rekommendationerna i Brahimi-rapporten, varav många är gångbara än idag. Om panelens ansträngningar kunde bidra till att åtminstone en del av dessa rekommendationer implementeras skulle det innebära ett stort steg framåt. ●



## 6. SÄKERHET I EUROPA

Under 2014 övergick den intensifierade politiska krisen i Ukraina snabbt till en storskalig konflikt som gjorde att en lång rad externa aktörer fick ta olika roller, inklusive som stridande, vapentillverkare och medlare. Den politiska relationen mellan Ryssland och en rad länder i västvärlden försämrades snabbt och en del institutionella relationer – som mellan Nato och Ryssland, och Ryssland och EU – kan ha tagit oåterkallelig skada.

Hastigheten med vilken den relativt nya och tidigare okända väpnade aktören Islamiska staten kunde ta kontroll över militären och myndigheter i ett stort område i västra Irak och östra Syrien kom som ytterligare en chock. Mord i europeiska städer som utfördes av individer med anknytning till konflikten i Irak och Syrien påvisade hur gränsen mellan inrikes och utrikes säkerhet i de europeiska länderna har suddats ut.

### **Förnyat fokus på den militära dimensionen för euroatlantisk säkerhet**

Dramatiska händelser bidrog till en känsla av att Europa, som har vant sig vid en relativt godartad säkerhetsmiljö, hade underskattat behovet att rusta för militära hot. Nato-ledarnas beslut på toppmötet i Wales i slutet av 2014 innebär att man kan förvänta sig viss ombalansering av de säkerhetspolitiska instrumenten. Det slutliga resultatet av dessa beslut kan inte ses ännu men de skulle kunna innefatta en förnyelse av större militära styrkor som konfigurerats för territoriellt försvar och ett gemensamt försök att återinföra avskräckning som en central del i de europeiska Nato-ländernas säkerhetspolitik.

Bortsett från besluten gällande den militära säkerheten har händelserna ytterligare inneburit påfrestningar för de samordnade säkerhetsansträngningar som de europeiska ledarna har arbetat på sedan kalla kriget tog slut – en modell som har varit utsatt för ökade påtryckningar. Beslutet som fattades 2014 kan signalera att den viktigaste faktorn för stater i framtiden för att upprätthålla sin säkerhet återigen kommer att vara det nationella försvarets kapacitet.

Medborgares aktiva deltagande från europeiska länder i väpnade konflikter i Europa och dess utkanter var en katalysator för en politisk diskussion om nationella och regionala åtgärder för att förebygga radikalisering, terrorism och våldsam extremism. Å ena sidan har dessa diskussioner lett till ett ökat fokus på de säkerhetsrisker som social exkludering innebär i Europa. Å andra sidan har denna utveckling lett till att politiska åtgärder för att begränsa vissa individers rörlighet har ökat.

Trots att man kunde se dessa tendenser under 2014 skulle det vara att gå händelserna i förväg att dra långtgående slutsatser om den europeiska säkerhetsordningens framtida utveckling. Det återstår att se huruvida stater progressivt återgår till en balanserad strategi som tar lika hänsyn till de olika verktygen för samordnad säkerhet: militärt försvar, begränsning av vapen, krishantering, konfliktprevention och konfliktlösning. ●



## 7. SÄKERHET I OSTASIEN

Ett antal viktiga trender inom regional militär säkerhet växte fram i Ostasien under 2014. En central aspekt för dessa trender är Kinas satsningar på att aktivt forma den regionala säkerhetsdynamiken. De regionala spänningarna har ökat i Ostasien sedan 2008, främst på grund av oro för territoriella dispyter till havs, Kinas strategiska beslutsamhet, ökning av kärnvapen, militär försvarsmaterial i regionen och rädslan för att oroligheterna i Afghanistan och Pakistan ska sprida sig. Trender inom regionala militärutgifter visar att stater som är inblandade i territoriella dispyter med Kina har lanserat militära moderniseringsprogram. USA förstärker de militära och säkerhetsmässiga banden med sina allierade i regionen som en del av strategin ”med sikte mot Asien”, något som vissa analytiker kallar ”geopolitikens återkomst”.

### **USA:s ombalansering mot Asien och Stillhavsområdet**

Militärt samarbete mellan USA och dess allierade i regionen går framåt som en del av USA:s strategi att ha sikte mot Asien. Kinas fortsatta satsningar på att modernisera sitt försvar har gjort att försvarssamarbetet mellan USA och ett flertal stater i Asien fördjupats under 2014. Detta samarbete har Kina sett som en av USA:s kampanjer att värva stater i regionen och som en del av deras försök att bemöta Kinas framväxt.

### **Dispyter till havs i Östkinesiska och Syd kinesiska havet**

Under 2014 förblev spänningarna stora i Syd kinesiska havet medan säkerhetsläget förbättrades något i Östkinesiska havet.

Kinas oljeprospektering och den ökande återvinningen av land i områden i Syd kinesiska havet där konflikter äger rum har lett till upprepade dödlägen med, och protester från, andra som gör anspråk på dessa områden, i synnerhet Filippinerna och Vietnam. Dock drog den kinesiska kustbevakningen ner på sina patrulleringar runt öarna Senkaku/Diaoyu som är föremål för dispyten i Östkinesiska havet under 2014, och ett historiskt handslag mellan Kinas president Xi Jinping och Japans premiärminister Shinzo Abe under toppmötet för Ekonomiska samarbetet i Asien och Stillahavsområdet (Asia-Pacific Economic Cooperation, APEC) i november markerade återupprättandet av bilaterala relationer på hög nivå mellan de två länderna.

### **Kinas diplomatiska initiativ för säkerhet**

President Xis koncept ”Asien för asiater” har lett till ett antal nya diplomatiska initiativ för säkerhet. Kina ökar sina satsningar på att upprätta ekonomiska, finansiella och politiska institutioner som tillhandahåller ett alternativ till den traditionella världsordningen ledd av västvärlden. Inom regional säkerhet har Kina i allt större utsträckning använt egna forum för att förbättra strukturerna som minskar USA:s möjligheter att hjälpa till att hantera och lösa konflikter i regionen.

### **Japans nationella försvarspolitiska reformer**

Premiärminister Abes regering har genomdrivit omfattande reformer av Japans försvarspolitik. Abe har fortsatt att driva igenom institutionella och konstitutionella reformer som skulle göra det möjligt att ”normalisera” Japans försvarspolitik. Satsningarna för att ändra i



Japans pacifistiska konstitution som upprättades efter andra världskriget, har väckt reaktioner i både Kina och Sydkorea medan USA har uppmuntrat möjligheten för Japan att i större utsträckning kunna bidra till regionens säkerhet.

### **Terrorism och Kinas internationella säkerhetssamarbete**

Kina har deltagit i omfattande satsningar mot terrorism i Xinjiang, en autonom region i västligaste Kina. Förutom att regionen gränsar till Afghanistan och Pakistan, gränsar Xinjiang även mot stater i Centralasien, varav flertalet tillhörde Sovjetunionen. Kina har blivit alltmer aktivt i det regionala samarbetet mot terrorism till följd av att inhemska jihadistiska attacker ökat, oro för att oroligheterna i Afghanistan ska sprida sig i samband med neddragningen och upphörandet av ISAF:s uppdrag och rädslan för att jihad-krigare ska återvända hem till Kina från konfliktområden utomlands, i synnerhet från Irak och Syrien.

### **Utveckling av Rysslands roll i Nordostasien**

Ryssland har försökt att utveckla diplomatiska och säkerhetsinitiativ i Nordostasien när krisen i Ukraina uppstod. Rysslands relation med Väst har försämrats till följd av landets faktiska annektering av Krim och den militära inblandningen i östra Ukraina. Till följd av detta har Ryssland försökt att stärka sina strategiska relationer i Nordostasien: landet har försökt fördjupa de bilaterala banden med Kina samtidigt som det undersöker ett närmare ekonomiskt och politiskt samarbete med Nordkorea. Dock är det inte sannolikt att Rysslands försök att stärka sin profil i Nordostasien kommer att ha någon större strategisk påverkan. ●



## 8. SÄKERHET OCH UTVECKLING

Säkerhet och utveckling har traditionellt sett skapat tydliga diskurser i internationella studier. Utveckling har historiskt sett definierats som ekonomisk tillväxt och hälsa och nyligen har begreppet utökats till att innefatta kapacitet, möjligheter och valmöjlighet. Inom diskursen för internationella relationer har dock säkerhet tolkats på en rad sätt: som individuell, mänsklig och statlig säkerhet. Dessa politiska områden innefattar olika aktörer och fokuserar på olika hot – interna och externa, existentiella och så vidare. Fokus för varje hot varierar ofta utifrån tidsperspektiv: utvecklingshot sträcker sig över generationer medan säkerhetsshot ofta är omedelbara.

### Otrygghet och konflikt försvårar utveckling

I en alltmer sammankopplad och komplex värld står det klart att säkerhet och utveckling går hand i hand, i synnerhet i de minst utvecklade länderna. Hot mot säkerheten kan ha socio-ekonomiska rötter, inklusive kamp om naturresurser, spridningseffekter från miljöförstöring, ekonomisk och social ojämlikhet, ekonomisk och politisk migration och naturkatastrofer, med mera. I över 20 år har utveckling varit kopplad till säkerhet genom konceptet för mänsklig säkerhet. Förhållandet kan vara komplicerat: en inbromsning av utvecklingen kan leda till missnöje, och en konflikt kan hota utvecklingen. Förenta nationernas millenniedeklaration år 2000 lyfte fram att fred och säkerhet är förutsättningar för att minska fattigdom, och en nyligen genomförd revidering av FN:s millenniemål (Millennium Development Goals, MDGs) bekräftar att länder som är mest drabbade av konflikter, instabilitet och flyktingproblem ligger mest efter i att minska fattigdomen.

Detta blir ofta en ond cirkel eftersom ekonomiska chocker – inklusive de som är förknippade med miljöpåtryckningar, migration och matprischocker – kan minska säkerheten.

### Bräckliga system, hälsa och genus

I takt med att världen sätter en ny, global dagordning för hållbar utveckling fungerar studier i säkerhet och utveckling som en brygga mellan dessa två områden. Hur säkerhet och utveckling hänger ihop i bräckliga system (både i mindre utvecklade och, i allt större utsträckning, i medelinkomstländer) är invecklat. Ett exempel på sådan komplexitet är påverkan som våld mot hälso- och sjukvårdspersonal har på tillhandahållandet av tjänster och allmänhetens förtroende.

Ett sätt att förstå bräckligheten är med hjälp av ett ramverk för systemet. Till skillnad från en statscentrisk modell underlättar ett systemtänk en djupare analys av kopplingarna mellan symptomen och orsakerna till bräckligheten, samt olika processers påverkan på varandra. I bräckliga system samverkar låg säkerhet och låg utveckling vilket skapar komplexa utmaningar för både utveckling och säkerhet.

För att identifiera strukturella brister gällande jämställdhet kan man med fördel införliva ett genusperspektiv i systemets ramverk med utgångspunkt från sociala normer. Genusanalys kan till exempel illustrera hur män och kvinnor upplever otrygghet och bräcklighet på olika sätt och därmed användas för att utforma en effektivare politik. På så sätt skulle en bättre förståelse för förhållandet mellan strukturella brister gällande jämställdhet och säkerhets- och utvecklingsprocesser kunna bidra till ökad fred och säkerhet. ●



## 9. MILITÄRUTGIFTER

Världens samlade militärutgifter för 2014 beräknas uppgå till 1 776 miljarder dollar, vilket är 2,3 procent av världens totala bruttonationalprodukt (BNP), eller 245 dollar per person. I reella termer var de samlade utgifterna ungefär 0,4 procent lägre än 2013.

Militärutgifterna fortsatte snabbt att öka i Afrika, Östeuropa och Mellanöstern. En kombination av höga oljepriser fram till den senare delen av 2014 och ett flertal regionala konflikter bidrog till ökade militärutgifter i flera av de länder med högst utgifter i dessa regioner. Konflikterna i Ukraina, och i Irak och Syrien, bland andra, kommer troligtvis att fortsätta att driva på militärutgifterna i ett

flertal stater i dessa regioner. Dock kan den dramatiska minskningen av oljepriserna i slutet av 2014 förebåda en förändring i utvecklingen för vissa länder som är mycket beroende av oljeintäkter – effekten kan däremot dröja i de länder med stora finansiella reserver.

Militärutgifterna i Asien och Oceanien ökade även under 2014 men detta drevs nästan enbart av ökningen i Kina. På andra håll i regionen både ökade och minskade utgifterna. Militärutgifterna i Latinamerika och Karibien var emellertid i stort sett oförändrade jämfört med 2013, där den regionala ledaren Brasilien minskade sina utgifter på grund av ekonomiska svårigheter. Kampen mot knarkkartellerna i Centralamerika förblev dock en viktig drivfaktor för ökade utgifter i denna delregion.

### USA:s militärutgifter

De amerikanska militärutgifterna fortsatte att minska på grund av det pågående tillbakadragandet av de amerikanska trupperna från Afghanistan och effekterna av budgetöverenskommelserna om lägre utgifter (Budget Control Act, BCA) från 2011. Överenskommelser i kongressen under 2014 gjorde dock att påverkan av BCA minskade något, i synnerhet vad gäller sätt att komma runt de automatiska utgiftsnedskärningarna enligt osthyvelsprincipen som besparingsmekanismen lett till. Konflikterna i Irak och Ukraina kan även bromsa in minskningen av utgifterna för militärbudgeten "Overseas Contingency Operations" som kan förväntas i och med tillbakadragandet av merparten amerikanska trupper i Afghanistan. USA:s

### VÄRLDENS MILITÄRUTGIFTER, 2014

| Region                      | Militärutgifter | förändring (%) |
|-----------------------------|-----------------|----------------|
| Afrika                      | (50)            | 5.9            |
| Nordafrika                  | 20.1            | 7.6            |
| Afrika söder om Sahara      | (30.1)          | 4.8            |
| Amerika                     | 705             | -5.7           |
| Centralamerika och Karibien | 10.4            | 9.1            |
| Nordamerika                 | 627             | -6.4           |
| Sydamerika                  | 67.3            | -1.3           |
| Asien och Oceanien          | 439             | 5.0            |
| Central- och Sydasiens      | 65.9            | 2.0            |
| Ostasien                    | 309             | 6.2            |
| Oceanien                    | 28.0            | 6.9            |
| Sydostasien                 | 35.9            | -0.4           |
| Europa                      | 386             | 0.6            |
| Östeuropa                   | 93.9            | 8.4            |
| Väst- och Centraleuropa     | 292             | -1.9           |
| Mellanöstern                | (196)           | 5.2            |
| <b>Världen totalt</b>       | <b>1 776</b>    | <b>-0.4</b>    |

( ) = osäker uppskattning. Militärutgifterna är angivna i löpande priser (2014), miljarder dollar. Alla förändringar är i reella termer.





militärutgifter planeras fortsatt minska under 2015, dock i långsammare takt.

### Tillgången på militärutgiftsdata

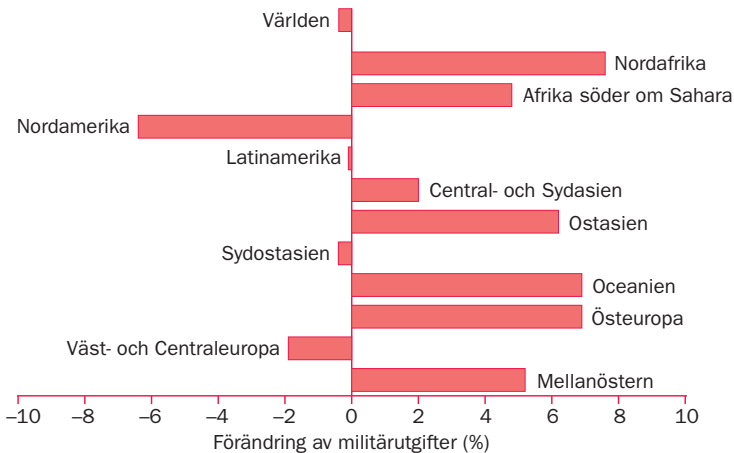
Trots att tillgången på militärutgiftsdata ökade under 1990-talet och början på 2000-talet har denna utveckling bromsat in de senaste 5–10 åren, i synnerhet i Afrika och Mellanöstern. Analys av tillgång på data enligt olika länders egenskaper visar att det finns ett starkt samband mellan medborgerliga fri- och rättigheter och nivåer av politiska friheter och tillgången på data av god kvalitet om militärutgifter, samtidigt som stater bräcklighet är förknippat med en allvarlig minskning av tillgång på data och dess kvalitet.

Nationalinkomst är dock inte en avgörande faktor för att förklara tillgång på data, när övriga två faktorer väl har kontrollerats. ●

### RAPPORTERING AV MILITÄRUTGIFTSDATA TILL FN

FN:s system för standardiserad rapportering av militärutgifter är fortfarande en viktig källa till offentlig information om militärutgifter. Antalet länder som årligen sänder in rapporter till systemet fortsatte emellertid att minska under 2014, i motsats till ökningen 2013. Den genomsnittliga svarsfrekvensen förblev låg på 25 procent. Militärutgifternas politiska känslighet kan, för en del länder, vara det främsta skälet till att inte rapportera data till FN, men många länder publicerar öppet sina försvarsbudgetar på webben. På samma sätt tyder det faktum att många länder sänder in information åtminstone en gång på att de har kapacitet, men saknar den politiska viljan att alltid rapportera.

### FÖRÄNDRING AV MILITÄRUTGIFTER PER REGION, 2013–14

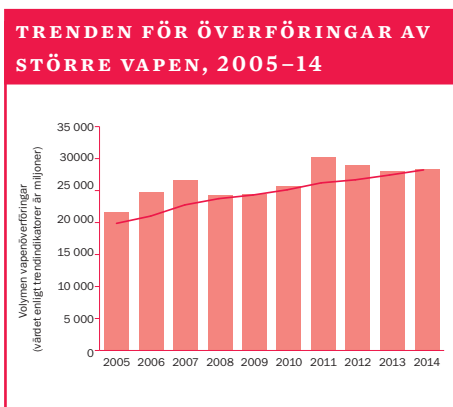


## 10. INTERNATIONELL VAPENÖVERFÖRING OCH VAPENPRODUKTION

Mängden internationella vapenöverföringar av större vapen ökade med 16 procent mellan 2005–2009 och 2010–14. De fem största vapenexportörerna under 2010–14 – USA, Ryssland, Kina, Tyskland och Frankrike – stod för 74 procent av den totala, globala vapenexporten. Sedan 1950 har USA och Ryssland (eller Sovjetunionen före 1992) konsekvent varit de största exportörerna. De har tillsammans med västeuropeiska exportörer historiskt sett dominerat listan med de 10 största exportörerna och det finns inga tecken på att det kommer att ske några större förändringar den närmsta tiden. Nu har dock Kina klart etablerat sig som en av de fem största exportörerna: mellan 2010 och 2014 var landet den tredje största exportören och passerade därmed precis Tyskland och Frankrike.

### Utvecklingen av vapenöverföringar 2014

Vapenflödet till Afrika och Asien ökade 2010–14 jämfört med 2005–2009. Flödena till Europa minskade avsevärt. Länder i Asien och Oceanien mottog 48 procent av alla importen av större vapen 2010–14. Av de



fem största mottagarländerna av större vapen fanns tre i Asien och Oceanien: Indien, Kina och Pakistan. Det fanns även en stor ökning av mottagarländer i Mellanöstern, varav två finns bland de fem största importörerna 2010–14: Saudiarabien och Förenade Arabemiraten. Den stora ökningen i Saudiarabiens import och att landet blev den andra största importören 2010–14 var särskilt anmärkningsvärt. Saudiarabien och flera andra länder på den Arabiska halvön har lagt omfattande ordrar de senaste åren. Leveranserna av dessa ordrar har bara börjat och därför förväntas en större ökning av regionens import.

Spänning och konflikt pågick i stora delar av världen under 2014 och dessa hade ofta direktkoppling till vapenanskaffning från utlandet. Vapenimporter av länder i nordöstra Asien till exempel har koppling till spänningen i den regionen. Dessa import, tillsammans med inköpen från växande nationella vapenfabriker i regionen, kan mycket väl öka på dessa spänningar.

Den klart viktigaste händelsen under 2014 gällande vapenöverföringar var att FN:s vapenhandelsfördrag Arms Trade Treaty trädde ikraft i december 2014.

### Transparens i vapenöverföringar

I enlighet med utvecklingen under 2012 och 2013 var 2014 ytterligare ett nedslående år gällande transparensen i vapenöverföringarna. Antalet länder som rapporterade sin import och export av vapen till FN:s register över konventionella vapen minskade under 2014. Bara drygt en fjärdedel av alla FN:s medlemsländer svarade på generalsekretärens begäran om att rapportera in grundläggande data om import och export. Under perioden 2009–13 hade flera av de 10 största



**DE STÖRSTA EXPORTÖRERNA OCH IMPORTÖRERNA AV STÖRRE VAPEN, 2010–14**

| Exportör          | Global andel (%) | Importör        | Global andel (%) |
|-------------------|------------------|-----------------|------------------|
| 1. USA            | 31               | 1. Indien       | 15               |
| 2. Ryssland       | 27               | 2. Saudiarabien | 5                |
| 3. Kina           | 5                | 3. Kina         | 5                |
| 4. Tyskland       | 5                | 4. UAE          | 4                |
| 5. Frankrike      | 5                | 5. Pakistan     | 4                |
| 6. Storbritannien | 4                | 6. Australien   | 4                |
| 7. Spanien        | 3                | 7. Turkiet      | 3                |
| 8. Italien        | 3                | 8. USA          | 3                |
| 9. Ukraina        | 3                | 9. Sydkorea     | 3                |
| 10. Israel        | 2                | 10. Singapore   | 3                |

exportörerna av större vapen, enligt SIPRI:s register, inte rapporterat till FN varje år och många av de största importörerna har inte rapporterat någon gång under alla fem åren.\* Deltagandet från vissa regioner har varit genomgående lågt de senaste åren, i synnerhet från Afrika och Mellanöstern.

**Vapenöverföringar till konfliktområden och icke-statliga aktörer**

Vapenleveranser till länder som är inblandade i väpnade konflikter och till icke-statliga aktörer blev en nyckelfråga under 2014. Exportörerna var tvungna att fatta beslut om överföringar till Irak och andra länder som är inblandade i kriget mot Islamiska staten, inklusive leveranser till miliser som inte helt står under den irakiska regeringens kontroll. Konflikten i Ukraina gav även upphov till diskussioner bland västvärldens länder om frågor gällande vapenleveranser till Ukrainas regering.

**Det finansiella värdet av länders vapenexport 2013\***

SIPRI:s statistik över internationella vapenöverföringar anger inte det finansiella värdet men det finns flera länder som

offentliggör siffror på det finansiella värdet av sin vapenexport. Baserat på sådan statistik uppskattar SIPRI att det totala värdet för den internationella vapenhandeln 2013 uppgick till minst 76 miljarder dollar. Däremot är den verkliga siffran troligtvis högre.

**Vapenproduktion och militära tjänster 2013\***

Försäljningen av vapen och militära tjänster enligt SIPRI:s Topp 100-lista – där världens största vapenproducenter och militära tjänsteföretag (Kina undantaget) som rankas efter sin vapenförsäljning – uppgick till 402 miljarder dollar under 2013. Detta är en minskning med 2 procent i reella termer jämfört med Topp-100-listan över intäkter 2012, vilket var en fortsättning på minskningen som sågs redan 2011, men i en långsammare takt. ●

**DE 10 STÖRSTA VAPEN-PRODUCERANDE FÖRETAGEN, 2013**

| Företag                        | Vapen-försäljning | Vinst |
|--------------------------------|-------------------|-------|
| 1 Lockheed Martin              | 35 490            | 2 981 |
| 2 Boeing                       | 30 700            | 4 585 |
| 3 BAE Systems (Storbritannien) | 26 820            | 275   |
| 4 Raytheon                     | 21 950            | 2 013 |
| 5 Northrop Grumman             | 20 200            | 1 952 |
| 6 General Dynamics             | 18 660            | 2 357 |
| 7 EADS (Västeuropa)            | 15 740            | 1 959 |
| 8 United Technologies          | 11 900            | 5 721 |
| 9 Finmeccanica (Italien)       | 10 560            | 98    |
| 10 Thales (Frankrike)          | 10 370            | 761   |

Företagen är amerikanska om inte annat anges. Siffrorna är angivna i amerikanska dollar. Vinsten avser hela företaget, d v s inklusive försäljning av icke-militära varor och tjänster.

\* Senaste året då data fanns tillgänglig.



## 11. VÄRLDENS KÄRNVAPENARSENALER

I början av 2015 förfogade nio stater (USA, Ryssland, Storbritannien, Frankrike, Kina, Indien, Pakistan, Israel och Nordkorea) tillsammans över cirka 15 850 kärnstridsspetsar, varav 4 300 var utplacerade, operativa kärnstridsspetsar. Nästan 1 800 av dessa stridsspetsar hölls i högsta beredskap.

### Kärnvapenarsenaler

Det totala antalet kärnstridsspetsar i världen minskar, främst beroende på att USA och Ryssland fortsatt minskar sina kärnvapenarsenaler. Tillsammans utgör deras arsenaler mer än 90 procent av världens kärnvapenlager.

Minskningstakten av de två ländernas arsenaler verkar emellertid sakta in jämfört med för tio år sedan och inget av länderna har gjort några större nedskärningar i sina utplacerade, strategiska kärnvapen sedan de bilateralt slöt fördraget om att minska och begränsa sina strategiska offensiva vapen (nya START-fördraget) 2010. Samtidigt förbereder både Ryssland och USA att genomföra omfattande och dyra moderniseringsprogram av sina missilsystem med förmåga att bära kärnvapen samt av kärnstridsspetsar och produktionsanläggningar.

De övriga kärnvapenstaterna definierade enligt 1968 års Icke-spridningsfördrag (Non-Proliferation Treaty, NPT) — Kina, Frankrike, Ryssland och Storbritannien — antingen utvecklar nya missilsystem med förmåga att bära kärnvapen eller har uttalat sin avsikt att göra så. I Kinas fall kan detta innebära att landets kärnvapenlager ökar något. Alla

### VÄRLDENS KÄRNVAPENARSENALER, 2014

| Land           | Utplacerade stridsspetsar | Övriga stridsspetsar | Totalt lager   |
|----------------|---------------------------|----------------------|----------------|
| USA            | -2 080                    | 5 180                | -7 260         |
| Ryssland       | -1 780                    | -5 720               | -7 500         |
| Storbritannien | 150                       | ~65                  | ~215           |
| Frankrike      | -290                      | -10                  | -300           |
| Kina           | -                         | -260                 | -260           |
| Indien         | -                         | 90-110               | 90-110         |
| Pakistan       | -                         | 100-120              | 100-120        |
| Israel         | -                         | ~80                  | ~80            |
| Nordkorea      | ..                        | ..                   | 6-8            |
| <b>Totalt</b>  | <b>~4 300</b>             | <b>~11 545</b>       | <b>~15 850</b> |

Alla siffror är ungefärliga och inhämtade i januari 2015.

fem kärnvapenstaterna verkar ha siktet inställt på att behålla sina kärnvapenarsenaler på obestämd tid.

Kärnvapenarsenalerna i de andra kärnvapenstaterna är väsentligt mindre. Indien och Pakistan utökar emellertid sina kärnvapenarsenaler och missilkapacitet, medan Israel utför tester för en ny ballistisk långdistansmissil med förmåga att bära kärnvapen. Ett nionde land — Nordkorea — verkar ha stärkt sin militära kärnvapenkapacitet men det är oklart huruvida landet har utvecklat en kärnstridsspets som kan bäras av en ballistisk missil.

### Transparens: en blandad bild

Tillgången på tillförlitlig information om hur kärnvapenstaternas arsenaler och kapacitet ser ut varierar stort. USA har lämnat ut utförliga uppgifter om sina lager och arsenaler. Frankrike och Storbritannien har också lämnat ut uppgifter. Ryssland vägrar avslöja



detaljerade uppgifter om sina styrkor som omfattas av nya START-fördraget, även om man delger USA sådan information. USA:s regering har slutat offentliggöra detaljerad information om kinesiska och ryska kärnvapen. Kina förblir mycket icke-transparent och lite information offentliggörs om styrkorna och kärnvapenproduktion. Indiens och Pakistans regeringar tillhandahåller information om vissa av sina missiltester, men ingen information om status eller storlek på respektive arsenaler. Israels policy är att inte uttala sig om sin kärnvapenarsenal och Nordkorea offentliggör ingen information om sin kärnvapenkapacitet. ●

#### VÄRLDENS LAGER AV KLYVBART MATERIAL, 2014

Material som kan stödja en explosiv kärnklyvning är viktig för alla sorter av kärnladdningar, från första generationens atombomber till avancerade term nukleära vapen. De vanligaste klyvbbara materialen är höganrikat uran och plutonium.

Kina, Frankrike, Ryssland, Storbritannien och USA har framställt både höganrikat uran och plutonium för sina kärnvapen. Indien, Israel och Nordkorea har främst framställt plutonium, medan Pakistan rör sig från att främst ha framställt höganrikat uran till plutoniumvapen. Alla länder med en civil kärnkraftsindustri för anrikning och upparbetning har en viss förmåga att framställa klyvbart material avsett för vapen.

International Panel on Fissile Materials sammanställer information om världens lager av klyvbart material.

Världens lager, 2014

|                     |            |
|---------------------|------------|
| Höganrikat uran     | ~1 345 ton |
| Separerat plutonium |            |
| Militära lager      | ~223 ton   |
| Civila lager        | ~270 ton   |



## 12. KÄRNVAPENBEGRÄNSNING OCH ICKE-SPRIDNING

Resultaten för arbetet med kärnvapenbegränsning och icke-spridning var blandade under 2014.

### Irans kärnenergiprogram och internationell oro

Försök att ta itu med den långvariga internationella oron om karaktären och omfattningen av Irans kärnenergiprogram fortsatte att vara huvudfokus för icke-spridningsarbetet.

Förhandlingarna fortsatte mellan Iran och Frankrike, Tyskland och Storbritannien (E3), Kina, Ryssland och USA (+3), som möjliggjordes av EU – som gemensamt kallas E3/EU+3 – ”för att nå ett långsiktigt och heltäckande avtal med syfte att tillhandahålla garantier att Irans kärnenergiprogram endast används för civila ändamål”. Som ett första steg mot detta avtal gick Iran med på att vidta en mängd frivilliga åtgärder enligt vad som framgår i en tillfällig, gemensam åtgärdsplan (Joint Plan of Action) som avtalats mellan E3/EU+3 och Iran den 24 november 2013.

Implementeringen av den gemensamma åtgärdsplanen började i januari 2014. Den gemensamma åtgärdsplanens löptid var först på sex månader men i juli förlängdes löptiden i ytterligare sex månader till november, och förlängdes därefter återigen i ytterligare sju månader till juni 2015.

Efter begäran från E3/EU+3 och Iran åtog sig Internationella atomenergiorganet (IAEA) att övervaka, verifiera och tillhandahålla periodiska lägesrapporter om Irans implementering av de kärnenergi-relaterade åtgärderna som framgår i den gemensamma åtgärdsplanen.

Enligt den gemensamma åtgärdsplanen har IAEA bland annat rapporterat att Iran inte har anrikat uranhexafluorid (UF6) över 5 procent vid sina deklarerade anläggningar under 2014. Hela Irans lager av UF6 som anrikats upp till 20 procent uran-235 (U-235) har även ytterligare behandlats genom så kallad downblending och omvandling till uranoxid (UO<sub>2</sub>). Iran vidtog inga ytterligare åtgärder vid anrikningsanläggningen i Natanz, anrikningsanläggningen i Fordow eller vid tungvattenreaktorn i Arak (IR-40) som är under uppbyggnad. Iran gav IAEA daglig tillgång till sina anrikningsanläggningar i Natanz och Fordow.

Under hela 2014 fortsatte Iran att tillämpa kontrollavtalet med IAEA med hänsyn till 1968 års Icke-spridningsfördrag (Non-Proliferation Treaty, NPT). Iran fortsatte även att tillämpa det tillhörande ramavtalet om samarbete som avtalats mellan IAEA och Iran i november 2012 som är utformat för att lösa alla tidigare och nuvarande frågor gällande säkerhetskontroller. I slutet av året rapporterade IAEA att Iran hade vidtagit 16 av de 18 åtgärderna enligt ramavtalet om samarbete där två inte slutförts sedan maj 2014. IAEA fortsatte att understryka behovet att skynda på arbetet med att åtgärda alla icke-genomförda åtgärder, inklusive de som specificerats i ramavtalet om samarbete, för att organet ska kunna skapa sig en bred förståelse för Irans kärnenergiprogram – där eventuella militära inslag kan ingå – och rapportera sin bedömning till IAEA:s styrelse. Under 2014 stod IAEA fast vid sin slutsats gällande säkerhetskontrollerna att de trots att de hade fortsatt att verifiera icke-avledning av deklarerat kärnmaterial vid



kärnenergianläggningarna och platser utanför anläggningarna som Iran har deklarerat enligt kontrollavtalet, kunde IAEA inte ge trovärdig försäkran om frånvaron av odeklarerat kärnmaterial och aktiviteter i Iran. Därmed kunde inte IAEA fastställa att allt kärnmaterial i Iran endast används för civila ändamål.

### **Rysk-amerikansk kärnvapenbegränsning**

Dialogen om minskning av strategiska vapen förblev stillastående mellan Ryssland och USA trots att båda sidor fortsatte att tillämpa fördraget om att minska och begränsa sina strategiska offensiva vapen (nya START-fördraget) från 2010, dock i en långsam takt. På samma gång ägnade sig båda länderna åt motanklagelser gällande efterlevnaden av 1987 års avtal om eliminering av sovjetiska och amerikanska markbaserade missiler med räckvidden 500–5 500 km (INF-avtalet).

### **Utveckling av multilateral rustningskontroll och nedrustning**

Nedrustningskonferensen (CD) som är det enda stående multilaterala förhandlingsforumet för rustningskontroll- och nedrustningsavtal, har återigen misslyckats att komma överens om ett arbetsprogram och kunde därmed inte inleda förhandlingar om någon av punkterna på dagordningen.

Nedrustningskonferensen höll ett så kallat högnivåsegment i mars där ministrar från olika länder deltog.

Den förberedande kommittén höll inför 2015 års översynskonferens om icke-spridningsfördraget (NTP-konferensen) sitt tredje och slutliga sammanträde vid FN:s högkvarter i New York men lyckades inte komma överens om rekommendationer till översynskonferensen för vidare

åtgärder för icke-spridning och nedrustning av kärnvapen.

Den andra internationella konferensen om kärnvapens humanitära konsekvenser i februari hölls i Mexiko och den tredje konferensen i december hölls i Österrike. Mer än 150 länder deltog tillsammans med civilsamhället och internationella organisationer samt hibakusha (överlevande i atombombningarna av Hiroshima och Nagasaki). Båda konferenserna lyfte fram bristen på nationell och global kapacitet att hantera humanitära och miljömässiga konsekvenser vid kärnvapenprov. Österrike lämnade en nationell utfästelse om ett internationellt förbud av kärnvapen och att alla kärnvapen ska avskaffas.

Den tredje konferensen i en serie av toppmöten om kärnvapensäkerhet hölls i Haag i mars. Kommunikén som antogs på mötet bekräftade stödet för ökad säkerhet för nukleärt material och anläggningar. Det bestämdes att ett fjärde (och sista) toppmöte ska hållas i USA under 2016. ●



### **13. REDUCERING AV SÄKERHETSRISKER GÄLLANDE KEMISKA OCH BIOLOGISKA MATERIAL**

Oron rörande hälsa och säkerhet som utbrottet av Ebola-viruset i Västafrika gav upphov till gjorde att den globala hälso- och sjukvården blev en av de viktigaste punkterna på den internationella säkerhetsagendan under 2014. Cirka 20 000 bekräftade och misstänkta fall av Ebola rapporterades i Västafrika som ledde till minst 8 000 dödsfall. Brister i nationell och internationell beredskap för att hantera framväxande hot från infektionssjukdomar var uppenbara och insatskapaciteten hos vissa nationella hälso- och sjukvårdssystem i Västafrika och hos internationella organisationer utnyttjades till bristningsgränsen. Förseningar och ineffektivitet i insatserna förekom även när länder och internationella organ (t.ex. Världshälsoorganisationen, WHO) försökte enas om prioriteringar och hur man skulle införa en mer samordnad strategi. Dessa ansträngningar underströk även den ojämna implementeringen av WHO:s reviderade internationella hälsoreglemente (IHR 2005).

I övrigt har länder fortsatt att utveckla strategier för att förebygga och begränsa effekterna av eventuell felaktig användning av giftiga kemikalier och biologiska material – en del av dessa strategier faller inom ramen för miljön och människors hälsa medan andra inom ramen för säkerhet och försvar. De viktigaste rättsliga instrumenten mot kemisk och biologisk krigföring är 1993 års konvention om kemiska vapen (C-vapenkonventionen) och 1972 års konvention om bakteriologiska

(biologiska) vapen och toxinvapen (B-vapenkonventionen).

#### **Begränsning av biologiska vapen**

Parterna till 1972 års B-vapenkonvention träffades två gånger under 2014. Mötena bestod i huvudsak av ett utbyte av åsikter och erfarenheter med fokus på samarbete och bistånd inom Life Science för civila ändamål, en genomgång av den vetenskapliga och teknologiska utvecklingen samt den utökade kapaciteten att bistå människor som står inför ett potentiellt hot av biologiska vapen. Den mest noterbara utvecklingen var möjligtvis, i synnerhet med tanke på den åttonde översynskonferensen som äger rum under 2016, Rysslands förslag om att se över problemen med att fullfölja fördraget.

#### **Begränsning och nedrustning av kemiska vapen**

Organisationen för förbud av kemiska vapen (OPCW) fortsatte att verifiera implementeringen av C-vapenkonventionen. OPCW samordnade en internationell samverkande insats för att avlägsna kemiska vapen från Syrien och genomförde ett undersökningsuppdrag som visade att kemiska vapen – troligtvis klor – återigen använts i Syrien under 2014. Den 19:e partskonferensen till 1993 års C-vapenkonvention tog i beaktande huruvida Syriens deklaration av, och förstörelse av, sina kemiska vapen var komplett och korrekt. OPCW:s uppdrag i Syrien blev startpunkten för en bredare diskussion om utmaningarna för verifiering i konfliktområdena Irak, Libyen och Syrien. ●





## **14. BEGRÄNSNING AV KONVENTIONELLA VAPEN OCH MILITÄRT FÖRTROENDESKAPANDE**

Under 2014 fortsatte konventionell rustningskontroll inom säkerhet och fredsbyggande att vara underutnyttjat. I allmänhet lägger inte länder någon större vikt vid vapenbegränsning i den nationella säkerhetspolitiken, varken på global eller regional nivå. Istället för att ha en balanserad strategi – där vapenbegränsning spelar en roll parallellt med militärt försvar, krishantering, konfliktförebyggande och konfliktlösning – föredrar länder att till övervägande del förlita sig på kapaciteten hos deras nationella väpnade styrkor för att säkerställa säkerheten.

### **Humanitär vapenbegränsning**

Den största utmaningen för konventioner inom humanitär vapenbegränsning fortsätter att vara användningen av vissa inhumana vapen i konflikter av länder som inte är deltagande parter i konventionerna och av icke-statliga aktörer. Deltagandet har ökat i och med att länderna har gått med i och implementerat befintliga konventioner inom humanitär vapenbegränsning. De nya tillskotten verkar dock främst vara länder för vilka deltagandet innebär relativt få förpliktelser. Diskussionerna om att bredda omfattningen av humanitär vapenbegränsning för att innefatta nya och framväxande tekniker fortsatte under 2014, i synnerhet diskussionen om hur man ska minska riskerna förknippade med autonoma vapensystem.

### **Åtgärder för begränsning av handeldvapen**

Under 2014 gjordes ytterligare framsteg inom att utveckla och implementera åtgärder för att begränsa ”handeldvapen” och

”skjutvapen”, med särskild hänsyn till FN:s handlingsprogram (POA) för handeldvapen och lätta vapen samt FN:s skjutvapenprotokoll. Det lades ytterligare vikt på kraven att samordna och slå samman de huvudsakliga, internationella instrumenten för begränsning av handeldvapen, för att undvika onödig upprepning i och med ikraftträdande i december 2014 av FN:s vapenhandelsfördrag som även täcker in områden som handlingsprogrammet och FN:s skjutvapenprotokoll behandlar. Trots att det finns en överlappning och upprepning mellan dessa instrument har det inte skapats något oöverstigitligt hinder för effektivt, regionalt arbete gällande frågor om handeldvapen och skjutvapen, i synnerhet i Afrika och Latinamerika. Där, och i andra delar av världen, har en rad regionala och icke-statliga organisationer framgångsrikt använt båda uppsättningarna instrument för att hantera praktiska frågor som lagerhantering och destruktion av överskott.

### **Förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder i Europa**

Förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder i Europa utsattes för prövningar under 2014 i och med ett försämrat säkerhetsläge. På senare tid har antalet storskaliga militärövningar som organiserats av Ryssland med kort varsel ökat avsevärt, och det har inträffat ett växande antal incidenter där ryska militärplan och krigsfartyg verkar ha varit inblandade i potentiellt farliga manövrar. Besluten som Nato fattade under 2014 kan ytterligare öka antalet och spridningen på militärövningar de kommande åren. Med tanke på detta kan det vara befogat med förnyat fokus på den roll som förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder i Europa spelar. ●



## 15. MATERIAL MED DUBBLA ANVÄNDNINGSMRÅDEN OCH VAPENHANDELSKONTROLL

En milstolpe inom kontroll av handeln med konventionella vapen nåddes i december 2014 när FN:s vapenhandelsfördrag (ATT) trädde ikraft. Multilaterala satsningar inom området för kontroll av handeln med material med dubbla användningsområden nådde inte några sådana milstolpar men följde mönstret för de senaste årens ökning.

### FN:s vapenhandelsfördrag

Under 2014 låg fokus på både ikraftträdandet av FN:s vapenhandelsfördrag samt de pågående förberedelserna inför den första partskonferensen till fördraget som kommer att äga rum den 24–27 augusti 2015. Trots att vapenhandelsfördraget förhandlades under beskydd av FN:s generalförsamlings första utskott, som fokuserar på nedrustningsfrågor, är det främst inriktat på frågor som gäller kontroll av handeln av konventionella vapen.

Trots att vapenhandelsfördraget är en stor bedrift råder det fortfarande tvivel om vilken påverkan det kommer att ha, i synnerhet med tanke på hur otydliga vissa bestämmelser är och antalet viktiga länder som exporterar vapen och mottagarländer som fortfarande inte har skrivit under. Under 2014 låg fokus för diskussionerna främst på procedurmässiga frågor, i synnerhet var vapenhandelsfördragets sekretariat ska ligga och hur det ska finansieras samt i vilken utsträckning länder som inte skrivit på och icke-statliga organisationer som motsätter sig innehållet i fördraget ska ha möjlighet att delta i diskussionerna.

Trots att fördraget inte säkerställer att standarderna inom handeln av konventionella vapen förbättras skulle framgångsrika diskussioner ha stor

betydelse för den långsiktiga utvecklingen. Dessa diskussioner kommer även att påverka framtida förhandlingar inom andra områden för vapenbegränsning och nedrustning eftersom standarderna som avtalats i anslutning till vapenhandelsfördraget kan komma att tillämpas på andra håll.

### Multilaterala vapenembargon

Flera händelser inträffade avseende multilaterala vapenembargon där fokus låg på restriktioner som FN, EU och andra regionala organ infört. Diskussioner om att FN skulle införa ett vapenembargo för

#### MULTILATERALA VAPENEMBARGON I KRAFT, 2014

##### FN (14 embargon)

• Al-Qaida och individer och grupper associerade med dem • Centralafrikanska republiken • Demokratiska Republiken Kongo (DRK, icke-statliga trupper) • Elfenbenskusten • Eritrea • Iran • Irak (icke-statliga trupper) • Nordkorea • Libanon (icke-statliga trupper) • Liberia (icke-statliga trupper) • Libyen (icke-statliga trupper) • Somalia • Sudan (Darfur) • Talibanerna

##### EU (23 embargon)

Tillämpningar av FN:s embargo (10):

• Al-Qaida, Talibanerna och individer och grupper associerade med dem • Centralafrikanska republiken • Demokratiska Republiken Kongo (DRK, icke-statliga trupper) • Elfenbenskusten • Eritrea • Irak (icke-statliga trupper) • Libanon (icke-statliga trupper) • Liberia (icke-statliga trupper) • Libyen (icke-statliga trupper) • Somalia (icke-statliga trupper)

Anpassningar av FN:s embargo (3): • Iran • Nordkorea • Sudan (Darfur)

Embargon utan motsvarighet i FN (10):

• Vitryssland • Kina • Egypten • Guinea (lättades i april 2014) • Myanmar • Ryssland • Sydsudan • Syrien • Ukraina (lättades i juli 2014) • Zimbabwe

##### Arabförbundet (1 embargo)

• Syrien



Sydsudan var långt framskridna, dock utan att leda till ett slutgiltigt beslut. Rapporter indikerar att i synnerhet USA var motvilligt inställda till att gå med på ett embargo. I februari 2014 kom EU:s medlemsländer överens om att stoppa exporten av utrustning till Ukraina som skulle kunna användas för inhemskt förtryck. Detta embargo lättades i juli. I samma månad införde EU ett vapenembargo för Ryssland. Flera överträdelse av FN:s embargo rapporterades återigen under 2014, vilket understryker en del av svårigheterna med att upprätthålla multilaterala vapenembargon.

### Exportkontrollregimer

De fyra multilaterala exportkontrollregimerna Australiengruppen, Missilteknologikontrollregimen, Nuclear Supplier Group (NSG) och Wassenaararrangemanget fortsatte under 2014 sitt arbete för att stärka strategiska handelskontroller. Det fördes löpande diskussioner, i synnerhet inom NSG, om att komma överens om gemensamma standarder för att utöka omfattningen av aktiviteterna gällande kontroller inklusive förmedling, transitering och omlastning.

Ett annat tema under 2014 var expansionen av regimeras respektive bevakning genom samarbete med icke-deltagande länder. Regimerna fortsatte även med sitt arbete att möta utmaningen som framväxande tekniker innebär genom att ändra i de gemensamma listorna över produkter som ska kontrolleras. Frågan om kemiska vapen var ett viktigt fokusområde under 2014 eftersom det fanns tydliga bevis på att dessa vapen har använts i Syrien, medan kärnvapen förblev en viktig punkt på agendan gällande icke-spridning av massförstörelsevapen. Diskussionerna om Indiens anslutning till regimerna, i synnerhet NSG, fortsatte.

### Utveckling av EU:s exportkontroll

Under 2014 fortsatte genomgången av EU:s gemensamma ståndpunkt om fastställande av gemensamma regler för kontroll av export av militär teknik och krigsmateriel. Slutversionerna förväntas vara klara under 2015. Denna process kommer troligtvis inte leda till några större förändringar i instrumentet men en del justeringar i vissa exportkriterier förväntas (delvis för att ta hänsyn till antagandet av FN:s vapenhandelsfördrag) tillsammans med förbättringar av de åtföljande systemen för informationsutbyte. EU:s medlemsländer påbörjade implementeringen av EU:s direktiv om förenkling av villkoren för överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen, trots att dess påverkan verkar vara ojämn och svår att mäta. Utvecklingen av EU:s gemensamma ståndpunkt och direktivet om förenkling av villkoren för överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen visar på ett något minskat intresse bland EU:s medlemsländer att harmonisera sin nationella kontroll av vapenexport, något som har pågått sedan i början på 1990-talet. Kontroller av export, transitering och förmedling av produkter med dubbla användningsområden på EU-nivå genomgår för närvarande en granskningsprocess, där eventuella förändringar förväntas i slutet av 2015. Granskningsprocessen är en viktig chans för EU att visa på sin förmåga att fortsättningsvis vara den ledande aktören inom att upprätta och implementera effektiva exportkontrollmekanismer. Detta gäller i synnerhet för kontroller av överföring av övervakningsteknik som har blivit en viktig beståndsdel i granskningsprocessen. Denna diskussion kan leda till en omfattande revidering av konceptet av dubbla användningsområden som sträcker sig längre än att göra skillnad mellan militära och civila användningsområden. ●



## BILAGOR

### Vapenbegränsnings- och nedrustningsfördrag och avtal i kraft 1 januari 2015

- 1925 Protokoll rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser och bakteriologiska stridsmedel (Genèveprotokollet)
- 1948 Konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (genocide)
- 1949 Genèvekonventionerna rörande skydd för offren i väpnade konflikter och 1977 års protokoll I och II rörande skydd för offren i internationella respektive icke-internationella väpnade konflikter
- 1959 Antarktisdördraget om förbud mot militarisering av Antarktis
- 1963 Fördrag om förbud mot kärnvapenprov i atmosfären, yttre rymden och under vattnet (Partiella provstoppsfördraget)
- 1967 Fördrag om principer för staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar (Yttre rymdfördraget)
- 1967 Tlatelolco-fördraget om en kärnvapenfri zon i Latinamerika och Karibien
- 1968 Fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (Ickespridningsfördraget)
- 1971 Fördrag om förbud mot placering av kärnvapen och andra massförstörelsevapen på havsbotten och i dennas underlag (Havsbottnfördraget)
- 1972 Konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring (B-vapenkonventionen)
- 1974 Fördrag om begränsning av underjordiska kärnsprängningar
- 1976 Fördrag om begränsning av underjordiska kärnsprängningar för fredliga ändamål
- 1977 Konvention om förbud mot militär eller annan fientlig användning av miljöförändrande teknik
- 1980 Konvention om fysiskt skydd av kärnämne
- 1981 Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar (Konventionen om särskilt inhumana konventionella vapen)
- 1985 Fördrag om en kärnvapenfri zon i södra Stillahavsområdet (Rarotongafördraget)
- 1987 Avtal om eliminering av sovjetiska och amerikanska markbaserade missiler med räckvidden 500–5 500 km (INF-avtalet)
- 1990 Fördrag om konventionella styrkor i Europa (CFE-fördraget)
- 1992 Fördraget om observationsflygningar (det s.k. Open Skies-fördraget)
- 1993 Konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt deras förstöring (C-vapenkonventionen)
- 1995 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Sydostasien (Bangkok-fördraget)
- 1996 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Afrika (Pelindaba-fördraget)
- 1996 Avtal om subregional rustningsbegränsning (Florens-avtalet)
- 1997 Inter-amerikanska konventionen om olaglig tillverkning och handel med handeldvapen, ammunition, sprängämnen och andra liknande material
- 1997 Konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring (Ottawa-konventionen)
- 1999 Inter-amerikanska konventionen om öppenhet i anskaffning av konventionella vapen
- 2001 Protokoll om kontroll av skjutvapen, ammunition och relaterad materiel inom regionen för Southern African Development Community (SADC)
- 2004 Nairobiprotokollet om förebyggande, kontroll och minskning av handeldvapen



och lätta vapen i området vid de stora sjöarna och Afrikas horn

- 2006 ECOWAS-konventionen om handeldvapen, ammunition, sprängämnen och andra liknande material
- 2006 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Centralasien (Semipalatinskfördraget)
- 2008 Konventionen om klusterammunition
- 2010 Fördrag om åtgärder för vidare nedskärningar och begränsningar av strategiska offensiva vapen (Nya START)
- 2011 Wien-dokument om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder
- 2013 FN:s vapenhandelsfördrag (ATT)

### **Fördrag och avtal som ännu ej trätt i kraft den 1 januari 2015**

- 1996 Fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT)
- 1999 Avtalet om anpassning av 1990 års CFE-fördrag
- 2010 Centralafrikanska konventionen om kontroll av handeldvapen och lätta vapen, ammunition och alla komponenter som kan användas för deras produktion, reparation och montering (Kinshasa-konventionen)

### **Organisationer för säkerhetssamarbete**

Viktiga förändringar under 2014 innefattade att G8 återgick till G7 efter att Ryssland uteslutits; Bangladesh och Qatar deltog i konferensen om samarbete och förtroendebyggande i Asien (CICA) och att Brunei Darussalam och Bahamas anslöt sig till Internationella atomenergiorganet (IAEA). ●

## **KRONOLOGI 2014 (UTVALDA HÄNDELSER)**

- 20 jan. Implementering av den tillfälliga handlingsplanen som avtalats mellan E3/EU+3 och Iran inleds
- 13–14 feb. Den andra internationella konferensen om kärnvapens humanitära konsekvenser hålls i Mexiko
- 6 mar. EU och FN:s säkerhetsråd håller krismöten om krisen i Ukraina
- 18 apr. IAEA uppger att Iran har ”spätt ut” hälften av sitt lager av höganrikat uran
- 12 maj Generalmajor Kristin Lund från Norge blir den första kvinnan att leda en av FN:s fredsbevarande styrkor
- 23 juni OPCW:s och FN:s gemensamma uppdrag tillkännager att arbetet med att avlägsna kemiska vapen i Syrien är slutfört
- 17 juli Malaysian Airlines flight MH17 kraschar i östra Ukraina
- 7 aug. WHO förklarar officiellt att Ebolautbrottet innebär ett internationellt hot mot människors hälsa
- 30 sep. Bilateralt säkerhetsavtal mellan USA och Afghanistan och avtal om styrkornas status mellan NATO och Afghanistan undertecknades
- 31 okt. FN:s generalsekreterare utser en oberoende högnivåpanel för fredsbevarande operationer under José Ramos-Hortas ordförandeskap
- 24 nov. TFN uppskattar att antalet utländska terroristkrigare i konflikten i Syrien och Irak uppgår till över 15 000 människor från 81 länder
- 24 dec. FN:s vapenhandelsfördrag (ATT) träder ikraft



## **SIPRI:S DATABASER**

### **SIPRI Military Expenditure Database**

I databasen finns enhetliga tidsserier för militärutgifterna i 172 länder sedan 1988. Demöjliggör jämförelse av ländernas militärutgifter i lokal valuta i löpande priser, i amerikanska dollar i fasta priser och växelkurser samt som andel av bruttonationalprodukten (BNP).

### **SIPRI Arms Transfers Database**

Denna databas visar alla internationella vapenöverföringar av större konventionella vapensedan 1950 i sju kategorier. Databasen är den mest omfattande allmänt tillgängliga källan för internationella vapenöverföringar.

### **SIPRI Arms Embargoes Database**

Databasen innehåller information om alla vapenembargon som införts av en internationellorganisation, som EU eller FN, eller av en grupp av länder. Alla embargon som är i kraft, eller varit i kraft sedan 1998 ingår.

### **SIPRI National Reports Database**

Databasen innehåller länkar till alla offentligt tillgängliga nationella rapporter om vapenexport och uppdateras ständigt för att innefatta länkar till nyligen publicerade nationella rapporter om vapenexport.

### **SIPRI Multilateral Peace Operations Database**

Databasen innehåller information om alla fredsoperationer, både FN-ledda och andra, sedan 2000. I de samlade uppgifterna ingår plats, datum för utplacering och tidsram för uppdragets längd, mandat, deltagande länder, antal personer som deltar i uppdraget, kostnader och antalet dödsfall.

Webbadressen till SIPRI:s databaser är: [\*\*www.sipri.org/databases\*\*](http://www.sipri.org/databases)



## BESTÄLLNINGSPÅSÄTTNING FÖR SIPRI YEARBOOK 2015

### SIPRI Yearbook 2015: Armaments, Disarmament and International Security

Publiceras för SIPRI, tryckt och i elektroniskt format, av Oxford University Press

ISBN 978-0-19-873781-0, inbunden  
ISBN 978-0-19-181400-6, elektronisk

**OXFORD**  
UNIVERSITY PRESS

Mer information finns på [www.sipriyearbook.org](http://www.sipriyearbook.org)

### ÖVERSÄTTNINGAR

*SIPRI Yearbook 2015* kommer att översättas till

- kinesiska av China Arms Control and Disarmament Association (CACDA) i Beijing  
[www.cacda.org.cn](http://www.cacda.org.cn)
- ryska av Institute of World Economy and International Relations (IMEMO) i Moskva  
[www.imemo.ru](http://www.imemo.ru)
- ukrainska av Razumkov Centre (Ukrainian Centre for Economic and Political Studies, UCEPS) i Kyiv  
[www.razumkov.org.ua](http://www.razumkov.org.ua)

Översättningarna finansieras av det schweiziska försvarsdepartementet (Swiss Federal Department of Defence, Civil Protection and Sport). Kontakta respektive organisation för ytterligare information.



#### **STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE**

Signalistgatan 9  
SE-169 70 Solna, Sweden  
Telephone: +46 8 655 97 00  
Fax: +46 8 655 97 33  
Email: [sipri@sipri.org](mailto:sipri@sipri.org)  
Internet: [www.sipri.org](http://www.sipri.org)



# SIPRI YEARBOOK 2015

## Armaments, Disarmament and International Security

SIPRI årsbok är uppskattad över hela världen av politiker, diplomater, journalister, forskare, studenter och medborgare som en pålitlig och oberoende källa till information och analyser om försvarsmaterial, nedrustning och internationell säkerhet. Sammanfattningen ger en översikt av utvecklingen inom internationell säkerhet, vapen och teknik, militärutgifter, vapenhandeln och vapenproduktion samt väpnade konflikter tillsammans med satsningar för att begränsa konventionella, kärn-, kemiska och biologiska vapen.

Den första upplagan av SIPRI:s årsbok publicerades 1969 i syfte att skapa ”en saklig och balanserad redogörelse för ett kontroversiellt ämne – kapprustningen och försök att stoppa den.”

Detta häfte sammanfattar kapitlen i den 46:e upplagan av SIPRI:s årsbok och innehåller redogörelser för utvecklingen under 2014 inom

- *Väpnade konflikter* med fokus på Syrien, Irak och Ukraina samt undersökningar om förhållandet mellan jämställdhet, fred och väpnade konflikter samt fred och krig i Afrika
- *Säkerhet*, där säkerhetsläget i Ostasien och Europa täcks in, samt globala och regionala trender i fredsoperationer samt utvecklingssvårigheter i bräckliga stater
- *Militärutgifter*, vapenproduktion och internationella vapenöverföringar
- *Världens kärnvapenarsenaler* med en översikt över de olika nio kärnvapenstaterna
- *Kärnvapenbegränsning* med utvecklingen av Irans kärnenergiprogram och multilateral vapenbegränsning och nedrustning
- *Minska säkerhetsrisker med kemiska och biologiska vapen*, inklusive Ebolautbrottets implikationer och utmaningen att ta itu med frågor gällande kemiska och biologiska vapen i konfliktområden
- *Begränsning av konventionella vapen och militärt förtroendeskapande*, med undersökningar om humanitär vapenbegränsning, åtgärder för kontroll av handeldvapen samt förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder i Europa
- *Material med dubbla användningsområden och vapenhandelskontroll*, inklusive utvecklingen inom FN:s vapenhandelsfördrag, multilaterala vapenembargon och exportkontrollregimer

samt en 10-årsöversikt över mönstret för väpnat våld, en sammanfattning av globalt fredsindex (GPI) och utförliga bilagor med fördrag och avtal om rustningsbegränsningar och nedrustning, internationella organisationer för säkerhetssamarbete och händelser under 2014.